

MŰEMLÉKVÉDELEM

- **Műemléki érték:** Minden olyan építmény, kert, temető, temetkezési hely vagy sírjel, terület (illetve ezek maradványa), valamint azok rendeltetésszerűen összetartozó együttese, rendszere, amely hazánk múltja és a közösségi hovatartozás-tudat szempontjából kiemelkedő jelentőségű történeti, művészeti, tudományos és műszaki emlék, alkotórészeivel, tartozékaival és berendezési tárgyaival együtt (2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről).
- **Helyi építészeti örökség** részei azok az elemek, amelyek értékük alapján nem részesülnek országos egyedi műemléki védelemben, de sajátos értéküknél fogva a térség, illetőleg a település szempontjából kiemelkedőek, hagyományt őriznek.
- **Forster Gyula:** (1846-1932) tagja, később elnöke a Műemlékek Országos Bizottságának. Sokat tett egy korszerű műemléki törvény megalkotásáért. Egyedülálló összehasonlító monográfiában foglalta össze a műemlékjog hazai és európai fejlődését. Kezdeményezésére indultak meg a rendszeres műemléki topográfiai munkák, és készült el az ország műemlékállományának feltárása alapján az első hivatalos műemlékjegyzék.

A Kormány [T/10525.](#) számú, a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény és az azzal összefüggő egyes törvények módosításáról szóló törvényjavaslatához kapcsolódóan az Infojegyzet célja a hazai és nemzetközi műemlékvédelmi gyakorlat rövid áttekintése.

A műemlékvédelem nemzetközi szabályozása

A műemlékvédelmet nemzetközi szinten az UNESCO műemlékvédelmi világszervezete, az [ICOMOS](#) látja el. A szervezet által kidolgozott irányelveket a legtöbb ország átülteti saját műemlékvédelmi gyakorlatába. Tagjai saját országukban nemzeti bizottságokat alkotnak. Feladatuk a nemzetközi és hazai műemlékvédelmi elvek összhangjának megteremtése. Szakembereket delegálnak a nemzetközi szakbizottságokba és saját problémái megoldására nemzetközi szakembereket igényelhet.

Az ICOMOS [Magyar Nemzeti Bizottsága](#) tagjai a magyar műemlékvédelem meghatározó szakemberei. A Bizottság súlyát jelzi, hogy 2005 és 2008 között az európai ügyekért felelős alelnököt a magyar ICOMOS adta Fejérdy Tamás személyében.

Európában a kulturális örökség és azon belül a műemlékvédelem legnagyobb, több mint 400 szervezetet és egyesületet magába foglaló együttműködése az [Europa Nostra](#). 2015-ben jelentették meg összefoglaló anyagukat [Cultural Heritage in EU policy](#) (Kulturális örökség az Európai Unió politikájában) címmel. A háttéranyag kronologikusan tekinti át a kulturális örökség szempontjából releváns uniós dokumentumokat.

Habár a kulturális örökségvédelem nemzeti hatáskörbe tartozik, az Európai Unió felelősséget érez a kulturális örökség megőrzéséért, így a szubszidiaritás elvének tiszteletben tartása mellett fogalmaz meg iránymutatásokat a tagállamok számára. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés ([EUMSZ](#)) 167. cikke szerint: „Az Unió hozzájárul a tagállamok kultúrájának virágzásához, tiszteletben tartva nemzeti és regionális sokszínűségüket, ugyanakkor előtérbe helyezve a közös kulturális örökséget.”

A kulturális örökségvédelem területén a legfrissebb dokumentumok a Bizottság által 2014-ben kiadott [A kulturális örökség integrált európai megközelítése felé](#) című közleménye, illetve az ehhez kapcsolódó európai parlamenti [állásfoglalás](#). A Bizottság közleménye elemzi a kulturális örökség gazdasági és szociális hatásait, előtérbe helyezi az erről szóló ismeretek bővítését, továbbá felméri az örökségvédelem előtt álló kihívásokat és lehetőségeket. Kifejezett célja, hogy a tagál-

lamok felhasználják a kulturális örökségvédelem számára elkülönített uniós támogatásokat és előmozdítsa a téma integrált megközelítését tagállami és uniós szinten.

HAZAI JOGI SZABÁLYOZÁS

A **műemlékvédelem keretszabályait** a kulturális örökség védelméről szóló [2001. évi LXIV. törvény](#) (a továbbiakban: Kötv.) tartalmazza.

A Kötv. megalkotásának célja, „*hogy a nemzeti és az egyetemes történelem során felhalmozott kulturális örökség feltárásának, tudományos feldolgozásának, megóvásának, védelmének, fenntartható használatának és közkinccsé tételének törvényi feltételeit megteremtse; valamint, hogy a nemzeti és az egyetemes kulturális örökség megőrzésére irányuló tevékenységeket szabályozza, a feladatokat meghatározza, és tovább egyszerűsítse, hatékonyabbá tegye a hatósági eljárásokat, illetőleg a kiemelkedő jelentőségű kulturális értékek állami tulajdonba kerülését elősegítse*”.

A Kötv. jelen módosításának céljai között szerepel többek között a hazai kulturális örökségvédelem legfőbb háttérintézményének, a **Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ** feladatainak átszervezése, koordinációs feladatainak erősítése, bürokráciacsökkentés, a nemzeti emlékhelyek körének bővítése, a nagyberuházások régészeti előkészítésének egyszerűbbé tétele, illetve új joghatások bevezetése. Ez utóbbi a műemléki állagmegóvás szempontjából is fontos felelős tulajdonosi kör erősítésében hangsúlyos.

KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

A kulturális örökséghez tartoznak a **műemlékek**, a **műemléki környezetek**, a **műemléki jelentőségű területek** és a **történeti tájak**, ezek megfelelő fenntartása és megóvása közérdek, megvalósítása közreműködési jogosultságot és együttműködési kötelezettséget

jelent az állami és önkormányzati szervek, a nemzetiségi szervezetek, az egyházi jogi személyek, a civil és gazdálkodó szervezetek, valamint az állampolgárok számára.

A műemlék a Kötv. értelmében *olyan nyilvántartott műemléki érték, amit jogszabállyal védetté nyilvánítottak*.

Műemlékeink az építészeti örökségünk részei. Az építészeti örökség egyes elemei három szinten jelennek meg:

- a Világörökség jegyzékben nyilvántartott **nemzetközi védelem** alatt álló,
- **országos védelem** alatt álló,
- és **helyi építészeti örökség** részeként nyilvántartott műemlék.

A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG FELÜGYELETE

1957 és 1991 között a műemlékvédelmi feladatokat az Országos Műemléki Felügyelőség végezte, melynek utódja az Országos Műemlékvédelmi Hivatal, az Állami Műemlékrestaurátor Központ és a Műemlékek Állami Gondnoksága lett. E három intézményt vonták össze a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) ernyője alatt.

A KÖH megszűnésével (2012) hazánkban a kulturális örökség védelméért felelős központi hivatal a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyon-gazdálkodási Központ, melynek jogállását a [199/2014. \(VIII. 1.\) Korm. rendelet](#) szabályozza.

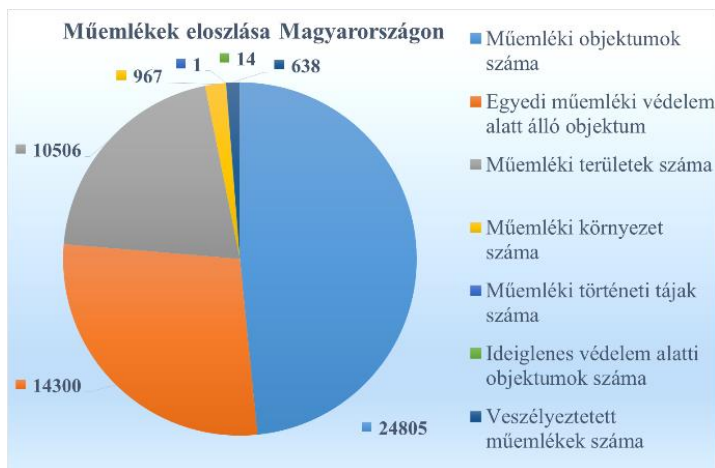
A Forster Központ, a Miniszterelnökség háttérintézményeként a nemzeti örökségi értékeket kezelő, a kulturális örökségvédelem területén egyes, hatósági feladatokat ellátó, tudományos kutató és szolgáltató intézmény, amely részt vesz a régészeti örökség védelmével, illetve a műemlékvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátásában. Ennek keretében végzi többek között a régészeti lelőhelyek, valamint a műemléki értékek felkutatását, nyilvántartásba vételét, illetve védetté nyilvánításba vételét.

nításának, illetve a védettség megszüntetésének előkészítését.

Az intézmény feladata a vagyonkezelésében lévő, állami tulajdonú épített örökségi értékek: fenntartása, fejlesztése, hasznosítása, üzemeltetése. Tevékenységi köre a közelmúltban kibővült, mióta állami tulajdonú műemlék együttesekre dolgoz ki Európai Uniós és hazai finanszírozású projekteket.

A Forster Központ munkájának része Magyarország világörökséggel, valamint a kulturális örökséggel összefüggő nemzetközi feladatok ellátása is. Közreműködik az [ENSZ Világörökségi Egyezményének \(1972.\)](#) végrehajtásában a hazai világörökségi helyszínek tekintetében.

A hamarosan átalakuló Forster Központ egyes feladatai a jövőben megoszlanak a jogutód kulturális örökség védelméért felelős miniszter és a Kormány által kijelölt örökségvédelmi szerv között.

Forrás: Infoszolg/Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ Nyilvántartási Iroda

A MŰEMLEKVÉDELMEK ÖSZTÖNZÉSE

A Kötv. értelmében „a nyilvántartott műemléki érték és a műemlék fenntartásáról, jókarbantartásáról annak tulajdonosa, vagyonkezelője, használója köteles gondoskod-

ni, a műemlék épségének, jellegének megváltoztatása nélkül. Abban az esetben, ha a tulajdonos személye, lakóhelye, tartózkodási helye ismeretlen, a műemlék állagmegóvásáról vagy jókarbantartásáról - a tulajdonos költségére - a hatóság gondoskodik.”

Mivel a műemlékek a védett kulturális örökség részei, ezért tulajdonosaiknak - meghatározott körülmények között - lehetővé kell tenniük a műemlék megismerhetőségét.

A tulajdonos a műemlék értékeinek megőrzésében, bemutatásában közösségi forrást is igénybe vehet, mely lehet:

- kedvezmény,
- támogatás,
- szakmai segítségnyújtás.

A műemlékvédelmi tevékenységet számos nemzetközi projekt támogatja.

A „HerMan” Projekt (Örökség Gazdálkodás Közép-Európában)

A projekt az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) társfinanszírozásával valósult meg az Európai Unió kilenc országának, köztünk Magyarországnak a részvételével. A „HerMan” projekt célja egy olyan tevékenység kidolgozása volt, amely során el lehet jutni a világörökségi helyek konzerválásától azok kezeléséig: miként lehet hatékonyan működtetni a kulturális örökségi helyszíneken létrejövő attrakciókat, és hogyan lehet integrálni a különböző tulajdonosi körű rendszereket. Minden résztvevő saját megoldásokat dolgozott ki.

Magyarország részéről Eger vezető partnerként vett részt a projektben, a Forster Központtal együttműködve. A partneri együttműködések fő célja egy kulturális örökségmenedzsment modell kialakítása, amely hosszú távú versenyképességet és fenntarthatóságot biztosít.

Mesélő Műemlékek

A HerMan Projekt keretében valósult meg a Mesélő Műemlékek (Talking Monuments) pilot-projekt a Forster Központ szakmai közreműködésével. A projekt során a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Kreatív Technológia Labor létrehozott egy okostelefonra tölthető alkalmazást, mellyel egy másfél órás virtuális séta során Eger hely-történetében jártas szakértők, helyi polgárok mesélnek a műemlékek eddig rejtve maradt történeteiről. Az egri séta egyedülálló, filmszerű élményt nyújt a város műemlékeinek megismeréséhez.

A holland példa

A Forster Központ szintén a HerMan Projekt keretein belül vette át holland minta alapján

és valósította meg Egerben a [Műemlékőr](#) (Monumentenwacht) projektjét. Ennek lényege egy olyan jelzőrendszer kialakítása, amely a városi épített örökségben bekövetkező állagromlás korai észlelésére alkalmazható. Hollandiában évtizedek óta működnek szakértői csapatok, akik az adott műemléki ingatlant átvizsgálják, és írásos jelentést készítenek a tulajdonosnak. A jelentésben szerepelnek a fellelt hibák és a javítási megoldások, valamint felhívják a tulajdonos figyelmét arra is, milyen következményekkel jár a javítás elmulasztása. Az állagromlás miatt a tulajdonosokat nem büntetik, hanem segítséget kapnak, annak javításában. A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy a műemlék-tulajdonosok élnek a segítséggel, melynek köszönhetően Hollandiában mérhetően jobb lett a védett műemléki épületek állapota.

Források:

- [1997. évi LXXVIII. törvény](#) az épített környezet alakításáról és védelméről
- [66/1999. \(VIII. 13.\) FVM rendelet](#) az építészeti örökség helyi védelmének szakmai szabályairól
- [2011. évi LXXVII. törvény a világörökségről](#)
- [149/2000. \(VIII. 31.\) Korm. rendelet](#) a Magyar Köztársaság Kormánya és az Európa Tanács tagállamai között, 1992. január 16-án kelt, Vallettában aláírt, a régészeti örökség védelméről szóló Európai Egyezmény kihirdetéséről
- [Krakkói karta, 2000.](#)
- [Új Athéni karta, 1998.](#)
- [Granadai egyezmény](#) az európai építészeti örökség védelméről 1985.

Országgyűlés Hivatala
Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóság
Képviselői Információs Szolgálat

KÉSZÍTETTE: SOLTÉSZ KATALIN

Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486
E-mail: infoszolg@parlament.hu
Internet: www.parlament.hu/infoszolg

Az információs jegyzet az országgyűlési képviselők tájékoztatása céljából készült.
A dokumentum az összeállítás elkészültének időpontjában fennálló aktuális helyzetet mutatja be.
Az információs jegyzet szerzői jogvédelem alatt áll.